

Dvanáctá přednáška v LS

11. května 2004

Minule: Lovelock and GAIA jako hypotéza:

biosféra jako plíseň na povrchu země

člověk parazit, dobrý když neohrožuje

Vědecký přístup: popsat, jak to skutečně je, přijmout
nutnost přírodních procesů

Biosférická etika: péče o celkové fungování systému, ne
o jedince

Jedinci nutně jednají sobecky a krátkozrace,

biosférická etika to přijímá, pečuje o hladké
fungování výměny energie

Na jedincích nezáleží

Lovelock pohrdá recyklací, šetrností,
starostí o energii

Filosofická otázka:

Jaké je místo individuality ve světě?

Individualita je lidská zvláštnost (ochrana jedince i za cenu
ohrožení celku - příroda nic takového nezná)

Je individualita vada v systému, který funguje bezvadně,
dokud někdo nevybočí z řady?

V tom případě závěr plyne: příroda zničí druh,
který individualizuje, a bude žít bezproblémově,
do té doby nemá smysl se omezovat.

Nebo je individualita výdobytek evoluce, kterým do světa
vstupuje soucit, lásky, truchlení nad smrtí, celá škála
hodnot?

Pak úkol je sladit individualitu s životem celku:
čemu dnes říkáme trvale udržitelný život (=
život v mezích niky!)

* * *

Proč objektivizace v etice

subjektivismus: předpoklad, že mentální (psychické) je
základní příčinou: starost působí žaludeční vředy,
chamtivost působí ekologické ohrožení

objektivismus: předpoklad, že fyzické je příčinou, mentální
je buď bez účinku (epiphenomenon) nebo přesně určené
(determinismus)

➔ **Subjektivizace ekologie i etiky** je problematická tím, že
předpokládá nevinost cítění, jenže i nenávisť,

Pro posluchače Úvodu do etiky LS 2004

chamtivost jsou city, zdá se osobní, bez intersubjektivní platnosti

Proto vábí **objektivizace ekologie:**
pokus pochopit, **vysvětlit problematiku vztahu člověka k světu bez odkazu na vědomí a volbu**

Z toho vychází Lovelock v hypotéze GAIA
jenže pokud vyloučíme vědomí, jak můžeme
vysvětlit cokoliv, třeba že vědomí je
epifenomenon?

⇒ nebo v řetězci příčin figurují i mentální
články, avšak jsou plně určené předchozími
podmínkami
jenže pak jak může být to, co řekneme,
pravka a ne jen takové říhnutí?

Vsuvka: je „vědecký + světonázor“ vůbec možný?

Věda zjevně možná je, ale je možný vědecký světonázor?

⇒ „věda“ si činí nárok na platnost nezávislou na
souhlasu: co je

„věda“ čerpá svou údajnou jistotu ze své údajné
„objektivity“

tj. její tvrzení nepředstavují ničí „názor“
(tj. jak se něco někomu jeví) nýbrž
zcela neosobní „faktický“ popis toho,
co je. Proto také se nezabývá a nemůže
zabývat jakýmkoliv hodnocením
(na př. je lépe aby si lidstvo
žilo, i když tím zničí zemi a
sebe)

**„názor“ (případně „světonázor“) čerpá svou
důležitost** z toho, že nabízí hodnocení,
tj, jak volit, jak žít - netýká se tedy toho,
co je (či jak je) nýbrž toho, jak by
mělo být, jak chceme, aby bylo - a to
není otázka vědy (tj. popisu toho, co
jest) nýbrž filosofie, úsilí o celkovou
představu kosmu a místa člověka v něm
Může být důsledný nebo chaotický,
doložený nebo blábolivý,
nosný nebo ničivý, avšak
nemůže být „vědecký“

**Kdykoliv si „světonázor“ činí nárok na nezávislou
platnost
přestává být filosofií a stává se ideologií:**

Pro posluchače Úvodu do etiky LS 2004

ideologie je názor, který si přičítá intersubjektivní platnost a priori

KONEC VSUVKY

SOCIOBIOLOGIE: POKUS O VĚDECKÉ POROZUMĚNÍ SUBJEKTU

→ **Sociobiologie: pokus o „vědeckou“ studii jednání subjektů**
včetně ekologické krize, jako zcela **neodvislého**, („morální přemlouvání“, Fulda), jako čistě objektivní následek objektivních systémových příčin, na př.

- ⇒ genetické kódování, jako agresivita či sexualita, pokus o změnu je marný
- ⇒ evoluční výhodnosti: alfa postavení, předání genů

Desmond Morris, primátí a vlčí jednání

chápat jednání jako nutné uspokojování potřeb

Konrad Lorenz, Lebensraum, analogie se zvířecím životem

Edmund O. Wilson, Rozmanitost života a jeho cykly, dnes

v údobí šestého vymírání

potřeba chránit rozmanitost pro naše vlastní přežití

Ano, jistě, jenže co z toho vyplývá?

První výklad: Sociobiologie jako pokus o pochopení našich „přirozených“ sklonů:

„přirozenost“ ani neurčuje, ani neospravedlňuje

na př. strach/agrese vůči mimokmenovým jsou

„přirozené“, ale to **neznamena, že je oprávněné nebo závazné**, jen, že s ní potřebujeme počítat

Už to, že společenství mají a potřebují mít kód společenského chování, že tento kód se váže na omezení možností, na návykovost, že prudká změna vede k rozpadu návyku tím kódů tím společnosti představuje poučení ze sociobiologie

Proto závěr k prvnímu výkladu: je dobré znát naše sklony, avšak to není zdroj pravidel o tom, co by mělo být

Druhý výklad: sociobiologie jako výklad našeho jednání:

K manželské nevěře dochází protože máme dvojí základ, vlčí pro rodinou organizací, primátský pro záletnické choutky

To už je problematictější: po staletích vývoje působí i jiné prvky, především představy o světě a jejich komplexní hodnocení (viz změny v lidském chování, rozdíl mezi společnostmi!). Přistupuje prvek svobody

Neil Evernden: ekologická krize jako následek lidského exotismu. Člověk se v reflexi odcizuje,

Pro posluchače Úvodu do etiky LS 2004

projevuje všechny znaky exotiků. To si ověřujeme v přirozených kulturách pod dopadem evropské civilizace.

Třetí výklad: sociobiologie jako zdroj morálních zákonů: popisuje, jak bychom se vzhledem ke svému dědictví měli chovat:

totiž stanoví, co je „přirozené“ a předpokládá, že co je „přirozené“ je i dobré:

tj. evoluce je založená na předávání genetických bank. Zná jediné dobro, tím je přežívání a rozvoj druhů. Cokoliv k němu vede, přežije, co ne, vymizí. Proto všechno, co je, je dobré (a přežije), všechno, co se tomu přičí, vymizí

Konrad Lorenz, *Tak zvané zlo* - původně jako zdůvodnění „Lebensraumtheorie“: druh má potřebu životního prostoru, proto „právo“ je získávat

Problematičnost této teorie:

právo je pojem převzatý ze souvislosti morálního **sebeomezování**, kterým **se vyznačuje civilizace**, ne příroda. Není možné hovořit o právu na základě faktu

* * *

Filosofická otázka: je možné ze *sein* odvodit *sollen*?

či ze „takovej holt jsem“ - takový i mám být -
Můžeme ze sklonů odvodit normy?

Problém přírodního zákona v novodobé formě

Jak poznáme, co je „přirozené“? - Jako přirozené nám připadá to, co je známé

Jenže: známé může být prostě náhodné: jak poznáme co je zásadní?

Jenže: známé může být nehodné

Příklad: dávný návyk, biologicky zakódovaný: nadvýroba a nadspotřeba - máme se chovat přirozeně?

Přirozené je chuť plodit děti (ne nutně se starat)

Následek: pokus o soulad s přirozeným prostě zakóduje tradiční

Má-li rozum rozhodnout, co je přirozené,
proč nemá rozum rozhodnout, co je dobré?

Souhrnem: **Sociobiologie - jaký význam?**

- ⇒ **nesmírně užitečná** a informativní **jako zdroj informací** o uspořádání našeho světa: doporučuji poznání především knih o primátech (Gorily v mlze), o medvědech (Medvěd), o vlčích (Never cry wolf).
- ⇒ **problematická jako vysvětlení** proč jednáme, jak jednáme: ekologická krize: přistupuje řada jiných prvků, na př. zájem průmyslu. Exotika podle Everndena je metafora, ne teorie
- ⇒ **zhoubná jako zdroj morálních imperativů**, který ospravedlňuje na př. vyhynutí jako nástroj populační kontroly.

* * *